

Danmark har kedelig EU-rekord i KOL-dødsfald – og har haft det i mange år

Hovedbudskaber

- KOL er den næsthøypigste primære dødsårsag i Danmark og kostede 3.355 mennesker livet i 2020. Hertil kommer 2.847 mennesker, der havde KOL som sekundær dødsårsag.
- Det svarer til, at 6 pct. af alle dødsfald i Danmark, havde KOL som primær årsag.
- De mange dødsfald gør Danmark til det land i Europa, der har flest KOL-dødsfald pr. indbygger – og den kedelige rekord har vi haft i mange år
- 14 pct. af mennesker, der indlægges med KOL i forværring på hospitalerne, dør af sygdommen
- Årsagen til Danmarks kedelige europarekord ligger i et højt tobaksforbrug i 1970'erne og starten af 1980'erne
- Netop fordi, vi ud fra historikken ved, at mange mennesker i disse år vil udvikle en lungesygdom, herunder KOL, skal mennesker med lungesygdom findes og behandles langt tidligere, end det sker i dag.

Baggrund

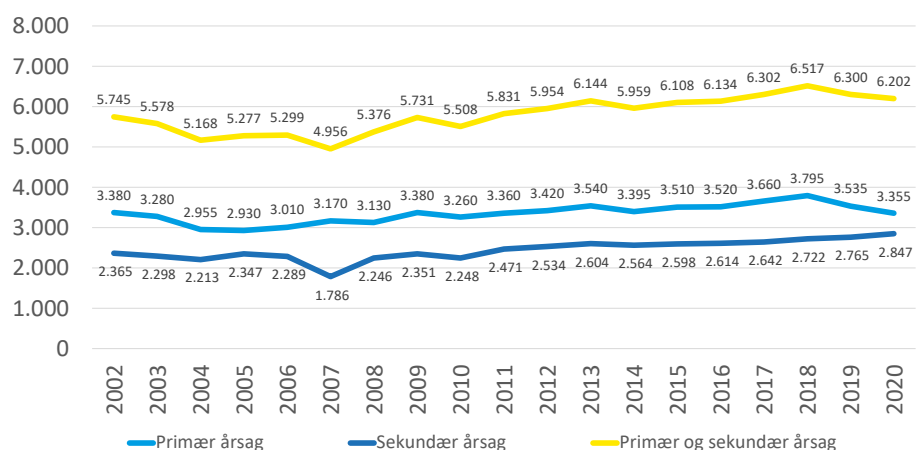
KOL er den næsthøypigste primære dødsårsag i Danmark i 2019¹. Hos mange mennesker med KOL er akutte forværringer i sygdommen medvirkende årsag til disse dødsfald. Forværring i sygdommen kan hos mange mindskes eller helt stoppes med rygestop, motion og korrekt medicinering.

Det er et problem, at kun ca. halvdelen af de anslåede 400.000 mennesker med KOL er i behandling i dag², idet sygdommen ikke bremses hos de mange mennesker, der lever med sygdommen uden at vide det.

3.355 døde af KOL i 2020

I 2020 viser tal fra dødsårsagsregisteret, at 3.355 danskere døde af KOL. Dermed var KOL den næsthøypigste

Antal døde patienter med dødsårsagen KOL

Kilde: Egne beregninger baseret på tal fra Sundhedsdatastyrelsen, dødsårsagsregisteret, esundhed.dk.

¹ Dødsårsagsregisteret, sygdomsgruppering B, esundhed.dk

² Antallet af mennesker med KOL i behandling udgør 192.000 i RUKS (Register for Udvalgte Kroniske Sygdomme under Sundhedsdatastyrelsen), mens det reelle antal mennesker med KOL, inklusiv dem der ikke ved at de har sygdommen,

dødsårsag, kun overgået af kræft i lungeregionen. 2.847 danskere havde KOL som sekundær dødsårsag.

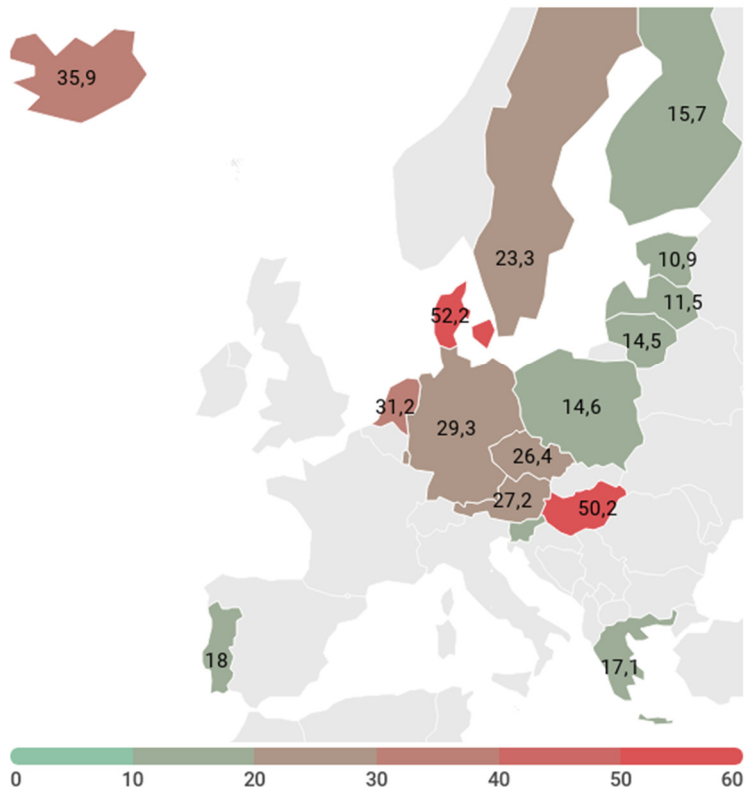
Det svarer til, at 6 pct. af alle dødsfald i Danmark havde KOL som primær årsag.

I 2018 toppede antallet af KOL-dødsfald med næsten 6.517 dødsfald, hvoraf 3.795 havde KOL som direkte årsag.

Højeste KOL-dødelighed i Europa

Danmark har en kedelig førsteplads blandt de europæiske lande, der har indberettet dødsfald relateret til KOL. Det fremgår af de seneste tal med indberetning fra en del europæiske lande fra OECD³ fra 2018. De viser, at Danmark har 52,2 KOL-relaterede dødsfald pr. 100.000 indbyggere, mens Ungarn, der har næstflest, har 50,2 dødsfald, og Island med tredjeflest har 35,9 dødsfald.

KOL-Dødsfald pr. 100.000 indbyggere, 2018

Desværre er der ikke tale om en enkeltstående trist topplacering, idet Danmark i perioden fra 2000 og frem til 2019 har haft flest KOL-relaterede dødsfald pr. indbygger i alle årene bortset fra 2015, hvor Ungarn havde flere.

14 pct. af de indlagte dør

Mange mennesker med KOL får opdaget deres sygdom meget sent i sygdomsforløbet. Det betyder, at de derfor først kommer i behandling, når de får meget svært ved at klare hverdagen på grund af deres vejrtrækningsproblemer, fordi deres lungefunktion på det tidspunkt er meget nedsat. Mennesker med svær KOL rammes oftere af akutte forværringer, eksacerbationer, som ofte medfører indlæggelse på hospitalet. Blandt de mennesker med KOL, der blev indlagt med KOL i forværring i 2020 på de danske hospitaler, endte 14 pct. med at dø inden for 30 dage af indlæggelsesdøgnet⁴.

”Der er stor forskel på en patient med svær KOL og en patient med mild KOL. Den patientgruppe, der indlægges med forværring i deres KOL, er oftest de sygeste, hvor sygdommen ikke har været velbehandlet/velkontrolleret op til indlæggelsen. Af og til er de slet ikke diagnosticeret. Hver gang en patient indlægges med forværring i KOL, er der risiko for, at de ikke kommer op på samme niveau som før indlæggelsen, og udviklingen kan derfor være svær at vende for os lungelæger. Altafgørende er det derfor,

vurderes at være 400.000 i DrKOL-registeret (Dansk Register for Kronisk Obstruktiv Lungesygdom – DrKOL, årsrapport 2020).

³ <https://stats.oecd.org/>, Health status: causes of mortality: Chronic obstructive Pulmonary diseases: Deaths per 100.000 population (standardised rates)

⁴ Dansk Register for Kronisk Obstruktiv Lungesygdom – DrKOL, Årsrapport for 2020, RKKP.

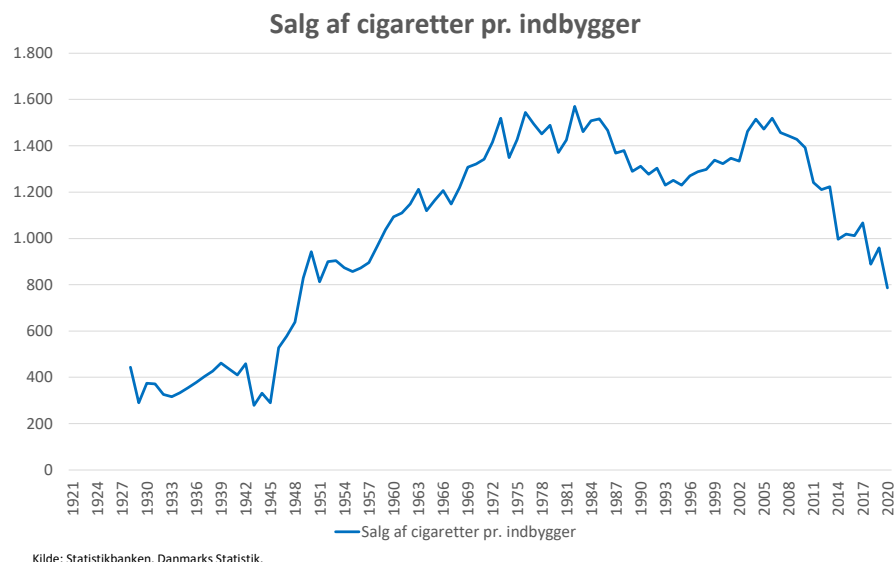
at patienterne diagnosticeres på et langt tidligere stadie af sygdommen, end tilfældet er i dag”, forklarer Kirse Bock, der er speciallæge i lungemedicin på Vejle Sygehus.

Historisk højt tobaksforbrug skal ikke stoppe handling

Årsagen til, at Danmark ligger så dårligt i de europæiske statistikker over KOL-dødsfald, skal ses i lyset af vores historiske rygevaner. Det tager ca. 30-50 år at udvikle KOL. Hos de 40-50 pct. af rygerne, der er disponeret for KOL, falder lungefunktionen 2-3 gange så meget som det naturlige aldersbetingede tab af lungefunktion. Rygestop giver ikke den tabte lungefunktion tilbage, men sikrer, at lungefunktionen kun falder med det naturlige aldersbetingede tab efterfølgende.

Det gør derfor en stor forskel for det enkelte menneske med KOL, hvornår sygdommen opdages, så man kan sætte ind med behandling og rygestop, hvis personen ryger, og dermed bremse faldet. Derfor er det så vigtigt, at der kommer ekstra fokus på at få fundet og diagnosticeret den store gruppe mennesker, der har KOL uden at vide det.

Den lange tid, det tager at udvikle KOL, betyder, at vi skal mange år tilbage for at finde årsagen til, hvorfor Danmark har så mange KOL-relaterede dødsfald nu, og her er danskernes høje tobaksforbrug desværre hovedforklaringen. Danmarks Statistik opgør hvert år cigaretsalget, og på baggrund af deres tal ses det, at salget af cigaretter pr. indbygger toppede i 1970'erne og starten af 1980'erne med et

salg i nærheden af 1.600 cigaretter pr. indbygger. Efter fald i 1990'erne var der igen stigninger i tallene efter 2000, men de seneste 10-15 år er salget af cigaretter pr. indbygger faldet kraftigt. Desværre er det netop effekten af det høje forbrug i 1970'erne, hvor særligt mange danske kvinder røg i forhold til de internationale statistikker, vi ser konsekvensen af i Danmark i disse år med de høje dødstal.

Netop fordi vi i Danmark ved, at mange røg i 1970'erne og 1980'erne, og vi derfor kan forvente mange mennesker med KOL i disse år, bør vi have et ekstra vågent øje på denne patientgruppe. Der skal øget fokus på opsporing. Det er i disse år afgørende, at mennesker med KOL får opdaget sygdommen så tidligt, som muligt, så de kan få den rette behandling, herunder hjælp til at stoppe med at ryge og komme i gang med at dyrke mere motion, så de derved kan få flere gode leveår efterfølgende. Mennesker med KOL skal opdages meget før, de begynder at få akutte symptomer, så vi derved forhåbentlig kan reducere antallet af akutte indlæggelser og begrænse antallet af dødsfald. Tidlig opsporing og korrekt behandling hjælper den enkelte såvel som samfundet.

Fakta om KOL

Hvad er KOL?

KOL står for Kronisk Obstruktiv Lungesygdom. KOL er en lungesygdom, der rammer mange danskere. Omkring 400.000 danskere lever med KOL, men kun halvdelen ved, at de har sygdommen. Heraf skønnes 110-130.000 at være i medicinsk behandling.

Ca. 14.500 patienter har været i et ambulært forløb med KOL på hospitalerne i 2020, og ca. 10.900 patienter har været indlagt. Det er lidt lavere end tidligere år grundet Corona. Blandt de patienter med KOL, der blev indlagt med KOL i forværring, endte 14 pct. med at dø inden for 30 dage af indlæggelsesdøgnet.

Lungefunktionsmåling

En lungefunktionsmåling udføres med et apparat, der hedder et spirometer enten ved egen læge eller ved henvisning til en lungeklinik. Målingen bruges både til at stille en KOL-diagnose og til at holde øje med, hvordan sygdommen udvikler sig. Hvis lungefunktionsmålingen viser, at lungefunktionen er nedsat, testes efterfølgende med spray med luftvejsudvidende medicin for at se om patienten evt. har astma og ikke KOL.

Man inddeler KOL efter sværhedsgrad på baggrund af lungefunktionstallet:

- Hos raske ligger lungefunktionstallet på omkring 100 procent af normalværdien.
- Ved mild KOL er lungefunktionstallet omkring 80 procent af normalværdien.
- Ved moderat KOL ligger lungefunktionstallet mellem 50 og 80 procent af normalværdien.
- Ved svær KOL ligger lungefunktionstallet mellem 30 og 50 procent af normalværdien.
- Ved meget svær KOL ligger lungefunktionstallet under 30 procent af normalværdien.

Om sygdommen

Kronisk betyder, at KOL er en sygdom, man som patient skal leve med resten af livet. Men sygdommens udvikling kan bremses ved at:

- stoppe med at ryge
- tage medicin
- dyrke motion

Obstruktiv betyder, at luftvejene er forsnævrede. Rent praktisk vil det sige, at det kræver mere arbejde at få luften til at komme rundt i lungerne end normalt.

KOL er en **lungesygdom**, som gør, at ens lungefunktion er nedsat. Det betyder, at man ikke kan tømme sine lunger så hurtigt som normalt, fordi bronkiesystemet er forsnævret, og det elastiske væv i lungerne er ødelagt.

Hvorfor får man KOL?

Mindst 85 % af alle tilfælde af KOL skyldes rygning, men der er også andre faktorer som fx arvelighed og arbejdsmiljø, der kan være medvirkende til, at man får KOL.

De fleste mennesker er 50-60 år, når de får diagnosen stillet. Og sygdommen kommer ofte snigende. En stor del af dem, som får konstateret KOL, har haft sygdommen i mange år, inden diagnosen bliver stillet. Reagerer man på symptomerne i tide, kan man leve et godt liv med KOL.

Kilde: Lungeforeningen